

Luuk van Middelaar

De schok van de oorlog beproeft de Frans-Duitse as

De vriendschap tussen Europa's beide grootste staten maakt een lastige periode door. Een ontmoeting tussen bondskanselier Scholz en president Macron in Berlijn op 3 oktober - de dag van de Duitse eenheid - verliep slecht. Een voor deze week voorzien treffen van beide ministerraden, een van de hoogmissen in de sinds decennia van rituelen levende relatie, werd op het laatst afgezegd. Uitgesteld tot januari 2023, met tegenstrijdige verklaringen.

Tekenend voor de sfeer is een geraffineerd valse uitspraak van Macron vlak voor de laatste EU-top. De president zette druk op de Duitse regeringsleider om in te stemmen met het door Frankrijk en een meerderheid van landen gewenste gasprijsplafond met het zinnetje: „Ik geloof dat het niet goed is voor Duitsland noch voor Europa, als het geïsoleerd is.” Advies van een vriend. Dit Duitse 'isolement' was relatief, want ook Nederland, Zweden, Denemarken, Ierland en Luxemburg hadden weinig vertrouwen in zo'n prijsplafond, evenmin als de Europese Commissie. Het moet wel werken, zei Scholz onverstoort. Uiteindelijk kwam er een verklaring waarin iedereen zich kon vinden.

Europa schuift op naar het oosten. Duitsland komt centraler te liggen, Frankrijk wordt periferie

Zoals in de eurocrisis tien jaar terug de Franse en Duitse opvattingen over de muntunie botsten, zo is vandaag energie het brandpunt van hun belangen- en verhalenstrijd. In september kondigde Duitsland met veel bombarie energiesteun voor huishoudens en bedrijven aan, omvang: 200 miljard euro. Dat zette kwaad bloed bij veel EU-partners, vooral omdat deze als verrassing kwam. Het deed denken aan de eenzijdige bankgarantie afgegeven door de regering-Merkel in 2008, die de interne markt onder druk zette. Niet voor het eerst zag men een regering in Berlijn die zo druk is met coalitieafstemming en het thuispubliek, dat ze de weerslag van eigen besluiten op de rest van Europa vergeet.

Frankrijk is producent en pleitbezorger van kernenergie, terwijl Duitsland - met de Groenen in de regering - er absoluut van afwil. Parijs vindt dat de Bondsrepubliek zich met haar Russische gasafhankelijkheid ernstig strategisch heeft misrekend, en dus recht van spreken

heeft verspeeld. Dat veel Franse kerncentrales momenteel door technische problemen en stakingen stil liggen en het land gas van de Duitse bureaus ontvangt om de gaten op te vangen, blijft dan weer onvermeld.

Behalve energie is ook defensie een bron van wederzijds onbegrip. In zijn grote *Zeitenwende*-rede van meteen na de Oekraïne-inval kondigde Olaf Scholz 100 miljard euro aan in investeringen in defensie aan. Tegelijk ziet hij voor Europa een rol als 'macht onder machten' weggelegd. Wat ligt dan meer voor de hand - aldus Parijs - je extra wapens te kopen bij Europese bedrijven? Goed voor de werkgelegenheid en Europa's strategische weerbaarheid. Maar in de praktijk betekent dit veelal Franse bedrijven, en Berlijn koopt als NAVO-bondgenoot liever ook wapentuig in de VS.

We hoeven al deze acute beleidsergernissen niet te dramatiseren. Ze komen ook voort uit onuitgesproken ongemak over grote strategische verschuivingen. De Russische inval dit jaar betekent de grootste schok voor Europa sinds de Koude Oorlog. Net als in 1989 beproeft dit continentale evenwichten en dus ook de Frans-Duitse relatie die daar zo centraal in is.

Als antwoord op de geostrategische klap opent de Europese Unie zich voor nieuwe leden. Toen richting Polen, Baltische Zee en Balkan, nu richting Oekraïne en Moldavië. Europa's geografisch zwaartepunt verschuift oostwaarts, hetgeen de Bondsrepubliek in het midden plaatst. Frankrijk, dat zichzelf als spil en leider ziet, blijft aan de Atlantische westflank achter - een perifere positie die nog door Brexit is onderstreept. Zoals Duitsland zich sinds 24 februari in fel publiek debat bezint op zijn relatie met Rusland, zijn energievoorziening en zijn defensie, zo heeft dus ook Frankrijk een oorlogsschok te verwerken. Maar in plaats van deze fundamentele vraag ter tafel te brengen, blijft het bij gekibbel. Scènes uit een huwelijk.

Het helpt niet dat beide regeringsleiders elkaar slecht kennen. Olaf Scholz was amper twee maanden in het ambt toen de Russische invasie begon. Vergelijk dit met het Frans-Duitse leidersduo uit 1989: François Mitterrand (1981-1995) en Helmut Kohl (1982-1996) hadden al zeven jaar intensief samengewerkt en wisten dus exact wat ze aan elkaar hadden toen de Berlijnse Muur viel. En zelfs hun vertrouwensband dreigde in die dramatische dagen te breken.

Het uitstel van de Frans-Duitse ministerraad tot januari 2023 kan goed uitpakken. De 22ste van die maand is de zestigste verjaardag van het 'Vriendschapsverdrag' dat De Gaulle en Adenauer ooit sloten. Dit diamanten jubileum zullen Macron en Scholz vast met grote woorden en nieuwe plannen vieren.